

Een kijkje in de keuken van Villa Zebra

Is het elitair om hoge eisen te stellen aan kinderen? De Rotterdamse kunstwerkhal Villa Zebra laat kinderen via actieve deelname aan exposities, workshops en theatervoorstellingen ‘ontdekkend leren’. Conclusie: bij werkelijke interesse kan het aanbod nooit te moeilijk of te ingewikkeld zijn.

In de discussie over cultuureducatie wordt veel aandacht besteed aan de rol van emoties en voorstellingsvermogen. Deze aandacht wordt gekoppeld aan een pleidooi voor onderwijs waarin de cultivering van emoties een plaats krijgt. De gedachte hierachter is dat in een pluriforme samenleving burgers geconfronteerd worden met een kakofonie van culturele verschillen. Het vereist inlevingsvermogen en verbeeldingskracht om je te verplaatsen in mensen die anders zijn dan jij, maar hoe kun je dat leren? Er is geen twijfel over dat kunst in dit leerproces een belangrijke rol speelt, maar er is geen eenduidig antwoord op de vraag hoe kunst- en cultuur-educatie gestalte zouden moeten krijgen.

De roep om toegankelijkheid wordt nogal eens verward met het loslaten van de verheffingsgedachte ten gunste van vermaak

Deze discussie speelt zich af tegen het decor van een kunstbeleid waarin de roep om toegankelijkheid nogal eens verward wordt met het loslaten van de verheffingsgedachte ten gunste van vermaak. Degene die hoge eisen stelt aan datgene wat je kinderen aanbiedt, laadt daardoor al snel de verdenking op zich elitair te zijn. Maar hoe ervaren kinderen dat? En is de ervaring van het kind dezelfde als die van de volwassene?

In het Museumpark van Rotterdam staat sinds april 2001 Villa Zebra, een kunstwerkhal waar exposities, workshops en theatervoorstellingen voor kinderen georganiseerd worden. Een van de belangrijke pijlers van Villa Zebra is ‘ontdekkend leren’, een leervorm waarbij kinderen gedreven door nieuwsgierigheid en interesse, uit zichzelf, actief deelnemen. Een ander uitgangspunt van Villa Zebra is dat kunst een ‘drager’ kan zijn om een gesprek mogelijk te maken tussen kinderen van verschillende maatschappelijke en culturele achtergronden.

Hoe ervaren kinderen die van huis uit niet tot cultuurdeelname worden gestimuleerd een bezoek aan Villa Zebra en hoe wisselen ze hun ervaring uit met anderen? Deze vraag lag ten grondslag aan een project dat plaatsvond ter gelegenheid van de opening van Villa Zebra, in oktober 2001¹.

Het gegeven dat in de Beeldentuin beelden stonden die je mocht aanraken bracht ons op het idee om twee verschillende basisscholen uit te nodigen: een doorsnee

¹ TV Rijnmond heeft op 30 oktober 2001 in studio R een registratie uitgezonden. Tegen vergoeding en onder vermelding van deze datum en ‘Studio R’ is de video-

band te bestellen via tel. 010-4400600. Meer informatie over Villa Zebra is te vinden op www.villazebra.nl.

Rotterdamse basisschool en een school voor slechtziende en blinde kinderen. De (blinde) cabaretier en dichter Vincent Bijlo was de hoofdgast. Het thema van die middag was vevat in de stelling ‘Om te kunnen zien, hoef je niet te kunnen kijken’. De kinderen kregen de keuze uit vier workshops: beeldhouwen, voelbare plattegrond maken, koekjes bakken & catering, en journalistiek.

De kunstenaar Albert Kramer gaf na een rondleiding langs zijn beelden een workshop ‘beeldhouwen’. De kinderen kregen de opdracht een voelbeeld te maken in de vorm van een dier. De kinderen die gewend waren met hun ogen te werken, hadden moeite een beeld te maken dat lekker voelde. De kinderen met een visuele handicap moesten alleen uitkijken voor hun vingers.

Oprechte interesse Jet Manrho gaf een rondleiding door het Hazenpad, hierbij werden de ziende kinderen geblinddoekt. Het Hazenpad is een hellingbaan en bestaat uit vijf smalle gangen van vijftien meter lang. De eerste gang is zes meter hoog, de laatste nog drie meter. Al zigzaggend kom je boven. Om de beurt vertelden de kinderen hoe ze de ruimte en de tekeningen die aan de muren hingen beleefden. Daarna moesten ze een plattegrond maken die ook voelbaar was. Het was frappant dat de kinderen met een visuele handicap het Hazenpad feilloos konden nabootsen, zelfs de sfeer hadden ze weergegeven. **De ziende kinderen hadden geen flauw benul van de ruimte en konden alleen met schuurpapier weergeven wat ze echt gevoeld hadden: de ruwe muur.**

De koekjesbakkers hadden onder begeleiding van kokkin Ingeborg Vermeulen het maken van koekjes snel in de vingers. Het deeg werd gekneet alsof het klei was, en uit de oven kwamen de mooiste vormen. Met de koekjes en drankjes werden de andere groepen bezocht.

Liesbeth Levy bereidde de ‘journalisten’ voor op het debat. Nadat ze filosofische vragen op papier gezet hadden, bezochten ze de andere groepen.

De stelling van de middag ‘Om te zien, hoef je niet te kunnen kijken’ werd aan het begin van het aansluitende debat toegelicht door de panelgasten: Albert Kramer, Hein van Haaren (kunstdeskundige) en Vincent Bijlo.

De journalisten hadden zich goed voorbereid en stelden scherpe vragen. Het debat duurde lang, ruim vijf kwartier. Maar aan de kinderen was niets te merken, geen onrust, totale concentratie en stilte. De kinderen waren oprecht geïnteresseerd en wilden weten hoe je van kunst kunt genieten zonder dat je het kunt zien. Ze wilden weten waarom een abstract beeld niet iets is voor iemand die niet kan zien en dat zelfs gewone dingen pas bestaan als je ze gevoeld hebt.

Tegenovergestelde van elitair Wat hebben wij geleerd van dit project in Villa Zebra? Dat kinderen op een andere manier kunst beleven dan volwassenen. **Voor kinderen is kunst niet elitair, dat woord kenden ze niet. Kunst is hoogstens anders, gek, kleurig, mooi, moeilijk, stom of lelijk.** In tegenstelling tot veel volwassenen zijn kinderen nog ontvankelijk voor het onbekende, staan zij dankzij hun natuurlijke nieuwsgierigheid open voor nieuwe ervaringen en zijn zij in staat het bijzondere van kunst te ontdekken. Villa Zebra speelt hierop in door projecten aan te bieden waar het onderscheidingsvermogen geprikkeld wordt en kinderen uitgenodigd worden om hierover in gesprek te komen.

De ziende kinderen hadden geen flauw benul van de ruimte en konden alleen met schuurpapier weergeven wat ze echt gevoeld hadden: de ruwe muur

Voor kinderen is kunst niet elitair. Kunst is hoogstens anders, gek, kleurig, mooi, moeilijk, stom of lelijk

De middag heeft bij beide groepen kinderen veel losgemaakt. Ze kregen inzicht in elkaars belevingswereld en zijn meer van elkaar te weten gekomen. Ze hebben elkaar laten zien en voelen hoe je kunst kunt beleven. Dit vergde inlevingsvermogen en verbeeldingskracht. De kunstwerken waren in dat proces de drager voor de emotionele en zintuiglijke ervaringen. De kunstenaar had de rol van bemiddelaar: Albert Kramer en Vincent Bijlo brachten de kinderen letterlijk in aanraking met beeldende kunst. Doordat het accent werd gelegd op het beleven van kunst was er een dialoog tussen kinderen, kunstenaar en kunst ontstaan. De kinderen waren niet alleen toeschouwer, maar ook deelnemer.

Vanuit deze gedachte kan gesteld worden dat datgene wat in Villa Zebra gebeurt het tegenovergestelde is van elitair. Als het aangeboden de nieuwsgierigheid en leergierigheid van kinderen prikkelt, kan het aangeboden nooit te moeilijk of te ingewikkeld zijn. Het ontvankelijk zijn en openstaan voor kunstuitingen, het aanleren van vaardigheden voor het beleven en waarderen van kunst, het ontwikkelen van onderscheidingsvermogen staan centraal in de Rotterdamse kunstwerkhall.

Nu cultuureducatie en cultuurbeleid nauwer verweven worden, nodigen wij niet alleen kinderen uit om een kijkje te nemen in de keuken van Villa Zebra.

Jet Manrho is oprichter en directeur van Villa Zebra;

Liesbeth Levy is filosoof en hoofd afdeling debat van de Rotterdamse Kunststichting.